

## מגן אברהם ריש הלכות שבת

**רמב** א' לכבוד את השבת. ולא יפחות משני תנשילין (זוהר בראשית עמוד ק"ל מה, ז). ויחזקוני שבת<sup>א</sup> [כתב] שיאכל בכל סעודה משלש סעודות דגים, ע"ש. ונראה לי דכל אחד לפי טבעו. כמו שכתוב<sup>ב</sup> סימן רפ"ח [סעיף ב"ג]. אם הערלים מיקרין השער [של] דגים נכון לתקן שלא יקנו דגים, ויראה ממנה סוף פרק א' דכריתות [מ, א] (למח דק סימן כה). כתב בספר עולת שבת,

## בבא בתרא קסו

### עניין: מעשה קינים דרשב"ג

— אכילת דגים בשבת

## צמח צדק (הקדמון) סי' כח

הרי מבואר דמאורייתא בכל מילי דעשאו לכבוד שבת סגי, ולא דוקא דגים. והא דאמר רב יהודה אמר רב דצריך לענגו בדגים גדולים, היינו מאן דאית ליה ברווחה, ויכול למצוא בנקל, אבל למאן דלית ליה סגי בכל מילי. וכן כתב הטור או"ח בסימן רמ"ב. לכך אם על ידי זה שקונים לכבוד שבת דגים מתייקר השער שפיר דמי לעשות תיקון שלא יקנו דגים כלל לכמה שבתות כדי שיוזלו:

**ולכא** למימר דשאני גבי קינים דידחלו אחר כך לקנות אפי' אחד, ויאכלו קדשים בטומאת הגוף כמו שפירש רש"י, התם הוא דהוי משום עת לעשות לה' וגו', אבל גבי כבוד שבת כיון דפרנסת שבת אינן קצובין, והקב"ה פורע הכל, לא ימנעו מלקנות בשביל היוקר, וא"כ אין כאן עת לעשות לה' וגו'. הא לאו מילתא הוא, דכשם דחיישינן בקינים שלא יקנו אפילו אחד מחמת היוקר, הכי נמי איכא למיחש גבי שבת, שעניינם לא יקנו לעולם דגים מחמת היוקר, דודאי מי שיש לו ממוץ מצוי

**פעם** אחת היו הערלים מוכרי דגים מייקרים השער, לפי שראו שהיהודים קונים לכבוד השבת ואין מניחין בשביל היוקר. ועשו הקהל הסכמה ששום אדם לא יקנה דגים שני חדשים. ושאלו התלמידים אותי אם רשאים לעשות כן, כיון דכבוד שבת הוא. ועוד דאיתא פרק ב' דביצה דף ט"ז [ע"א] כל פרנסתו של אדם קצובין לו מראש השנה, חוץ מהוצאת שבת ויום טוב אם מוסיף יוסיפו לו וכו', וא"כ אין פסידא בזה אם קונים ביוקר לכבוד השבת, דהקב"ה פורע לו:

**תשובה**, יראה דשפיר דמי למיעבד כך, מהא דאיתא במתני' סוף פרק א' דכריתות [ה ע"א] מעשה שעמדו קינין

הרי אפילו בדבר דאורייתא היקל משום היוקר<sup>א</sup>, כל שכן קניית דגים דאינו אלא לכבוד שבת. אף על גב דכבוד שבת נמי דאורייתא הוא דכתיב וקראת לשבת עונג,

## שלי"ה מסכת ר"ה

### נר מצוה כג הגה"ה

שם דגים, יען כי להדגים אין גבינים ועיניהם תמיד פקוחות, כדי להתעורר עיני פקיהם לדעילה שרומז על רחמים גדולים, והנה לא ינוס ולא יישן שומר ישראל רק עיניו פקוחות,

## מטה משה אות תד

מעמוד התורה. כמו כן יש לו לאיש ישראל להחתנג נפשו בבשר ודגים ויין, כדי שיהיה עונג שבת זו מעין עולם הבא שהוא יום שכולו שבת. ולזה אמרו בשבת (שם) כמה מענגו בדגים גדולים ובראשי שומין. דגים גדולים רמז לדג הגדול שלעתיד, ובראשי שומין אפשר לומר משום דכל מה שיוכל להתרמות תענוג שבת זו לעולם הבא יעשה. ואיתא בפרק מרובה (כ"ב פב.) חמשה

## פרי מגדים אשל אברהם סי' רמב, א

ובלמח דק סימן (כ"א) [כתב], מכריתות פרק קמא משנה ו', מרבין שמעון בן גמליאל שלימד דממש לידות וולדות מביאות קרבן אחד ואין השאר חובה כו', יע"ש יש לי להרהורי דברים בתשובה זו. א', התם עשו תקנה בשב ואל תעשה שלא יבואו לקום ועשה יאכלו בטומאה, מה שאין כן כאלו לעשות תקנה בשב ואל תעשה לנטל חודש אחד פן יבטלו הרבה בשב ואל תעשה. ב', התם יש תקנה להכריז אחד כך לכשיחזור השער למקומו שיביאו השאר, מה שאין כן כאן. גס מה שכתב בהג"ה [במח דק שם] יש כת בית דין בשב ואל תעשה, היינו בית דין הגדול או רוב חכמי ישראל, מה שאין כן בית דין בעיר אחת לא. עיין בהר"ע דרעטנורא [שם ד"ה נגסן] "שלימד" לפי שעה שלא כהלכה, כמ"ש [ב] כאן. והא דלימד שלא כהלכה, מן "המורה" קאמר, דדרשא גמורה היא, זאת תורת ויזקא יב, וזו להביא קרבן על כל אחד נכריות ט, וזו עיין רש"י כריתות שם [מ, א] ד"ה ואין השאר עליה חובה] בספק בקושי המירו, לאו דוקא, דהלכה למשה מסיני הוא, והלכתא כך הוה. ועוד, דאם לא כן איך מביא חולין לעזרה. ומיהו י"ל יש כת בית דין בקום ועשה, כהאי גוונא דכריהם דין תורה מלא תסור ואשר יורוך, והיכא דאמנו הקילו, כמבואר כמה פעמים [פתיחה כוללת ח"א אות ב] בשורש הראשון [בספר המנוחות להרמז"ס], וכאן התנו שיהא ממש דין תורה. והדברים ארוכים, אין עת האסף פה \*). והנה בדגים ודאי הדין עמו, דלאו דאורייתא הוה, ואף לא דרבנן, מאחר דיש לענגו במאכלים אחרים. ובהג"ה בסמוך כתבנו מזה.

## חתם סופר

**דף קס"ו עמוד א':** [אמר רשב"ג המעון הזה אם חלין הלילה עד שיכו דיגריין וכו'.

כתב המגן אברהם סי' רמ"ב סק"א, אם הערלים מיקרין השער דגים נכון לתקן שלא יקנו דגים, ויראה ממנה סוף פ"א דכריתות (המבואר בשמעתין)]. ואין הגידון דומה לראיה, דהתם לא דרש לאסור אלא שאין השאר עליו חובה ומכל מקום אם תרצה תביא גם השאר ומסתמא כן עשו אחר שהחלו הקינין, משא"כ אם עבר השבת בלא דגים אינו יכול לתקן. ועוד התם הוא להליל העני מאיסור כרת אצל הכא העני שאין ידו משגת פעור הוא, מכל מקום נכון לתקן ולשגר מלחמות מייקרי השער אצל ללמוד מה למקום אחר ל"ע. ועיין בפירוש המשנה להרמב"ם סוף פ"ד דיגעיין וכתום יו"ע שם, ועיין מגן אברהם לקמן ריש סימן תרנ"ז ג'.